

Бібліографічні посилання:

1. **Абушенко В. Л.** Археология знания / В. Л. Абушенко // Новейший философский словарь : 2-е изд., переработ. и дополн. – Минск : Интерпрессервис ; Книжный дом, 2001. – С. 60-66.
2. **Грицанов А. А., Можейко М. А.** Фуко (Foucault) Мишель Поль / А. А. Грицанов, М. А. Можейко // Специализированная электронная библиотека по антропологии. – Режим доступа до бібліотеки : http://anthropology.rchgi.spb.ru/fuko/fuko_b.htm
3. **Дилёль Д.** Интеллектуальное наследие Фуко (беседа с Франческо Паоло Адорно) / Дилёль Дидье ; [пер. с фр. В. Каплуна] // Мишель Фуко и Россия : Сб. статей / Под ред. О. В. Хархордина. – СПб. ; М. : Европейский университет в Санкт-Петербурге : Летний сад, 2001. – С. 82-94.
4. **Кенінг П.** Фуко, Мишель / Пітер Кенінг // Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч. Вінкінста та В. Тейлора; пер. з англ. В. Шовкун; наук. ред. пер. О. Шевченко. – К. : Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2003. – С. 465-467.
5. **Роумен Д.** Постструктуралізм / Деніс Роумен // Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч. Вінкінста та В. Тейлора; пер. з англ. В. Шовкун; наук. ред. пер. О. Шевченко. – К. : Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2003. – С. 332-333.
6. **Силичев Д. А.** Фуко (Foucault) Мишель Поль / Д. А. Силичев // Философия : Энциклопедический словарь / Под ред. А. А. Ивина. – М. : Гардарика, 2004. – 1072 с. – Режим доступа до словника: <http://ariom.ru/wiki/Mishel'Fuko>
7. **Сокулер З.** Структура субъективности, рисунки на песке и волны времени / З. Сокулер // Фуко М. История безумия в классическую эпоху / Мишель Фуко ; [пер. И. К. Стаф, под ред. В. П. Гайдамака]. – Санкт-Петербург : Университетская книга, 1997. – С. 5-20.
8. **Табачникова С.** Мишель Фуко : историк настоящего // Фуко М. Воля к истине : по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет / Мишель Фуко ; [сост. и пер. с франц. С. Табачниковой]. – М. : Касталь, 1996. – С. 396-443.
9. **Фуко М.** Археология знания / Мишель Фуко ; [пер. з фр. В. Шовкун]. – К. : Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2003. – 326 с.
10. **Фуко М.** Что такое автор / Мишель Фуко // Фуко М. Воля к истине : по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет / Мишель Фуко ; [сост. и пер. с франц. С. Табачниковой]. – М. : Касталь, 1996. – С. 7-46.
11. **Хабермас Ю.** Философский дискурс о модерне. Двенадцать лекций / Юрген Хабермас ; Пер. с нем. – 2-е изд., испр. – М. : Издательство “Весь мир”, 2008. – 416 с.
12. **Châtelet F.** L'Archéologie du savoir / François Châtelet // La Quinzaine littéraire. – 1er-15 mai 1969. – n° 72. – P. 3-4.
13. **Deleuze G.** Foucault / Gilles Deleuze ; trans. by S. Hand. – London : Athlone Press, 1988. – 170 p.
14. **Dreyfus H. L., Rabinow P.** Michel Foucault : Beyond Structuralism and Hermeneutics / Hubert L. Dreyfus & Paul Rabinow. – Chicago : University of Chicago Press ; 1982. – xiii+ 231 p.
15. **Duvignaud J.** Ce qui parle en nous, pour nous, mais sans nous / Jean Duvignaud // Le Nouvel Observateur. – 21 avril 1969. – n° 232. – P. 42-43.
16. **Lecourt D.** Pour une critique de l'épistémologie : Bachelard, Canguilhem, Foucault / Dominique Lecourt. – Paris : Maspéro, 1972. – 134 p.

УДК 130.1+13

А. Дондюк*Институт філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України***ВТРАТА ТЕТИЧНОГО – СИМПТОМ ЧИ СПОСІБ ЗДІЙСНЮВАНОЇ РЕДУКЦІЇ?**

Досліджується питання тетичного у просторі феноменологічного знання. Феноменологічні інтерпретації рефлексії в цьому контексті розглядається як проблеми сприйняття часу та пам'яті. Це, зокрема, розгляд безпосередньої пам'яті чи короткої пам'яті як певного збереження на короткий період смислів в потоці свідомості.

Ключові слова: досвід, пам'ять, рефлексія, редукція, тетичне.

© А. Дондюк, 2012

Исследуется вопрос тетического в пространстве феноменологического знания. Феноменологические интерпретации рефлексии в этом контексте рассматривается как проблема восприятия времени и памяти. Это, в частности, рассмотрение непосредственной памяти или короткой памяти как определенного сохранения на короткий период смыслов в потоке сознания.

Ключевые слова: опыт, память, рефлексия, редукция, тетическое.

The author examines the question of a thetical in the sphere of phenomenological knowledge. In this context phenomenological interpretations of the reflection are seen as a problem of time perception and memory. This includes consideration of immediate memory or short memory as a certain preserving of meanings for a short period of time in a stream of consciousness.

Keywords: experience, memory, reflection, reduction, thetical.

Тема до якої звертаємося це тема сприйняття реального як моменту впевненості в пережитому, чи то як моменту тетичного в аномальній свідомості. В цьому контексті надзвичайно важливим є визначення тетичного у просторі феноменологічного знання – це постійне виникнення перед нами питань про дійсність людського, реальність і силу людської суб'єктивності. Саме тому в цьому контексті дозволимо простежити тему – тетичного і поєднані з цією проблемою самі прояви аномальної свідомості. Тому саме прояви аномальної свідомості постають перед нами як можливість іншої тетичності як такої. Чи ж було б це незворотною і невідтворюваною втраченою цього відчуття впевненості?

Аномальна свідомість це ще й питання іншої тетичності, а відтак іншої співвідносності між відчуттям реальності та досвідом як таким. Саме до цих питань звертались такі дослідники, як Л. Бінсвангер, С. Мінковський та П. Жане, який, зокрема, досліджував синдром психастенії саме як трансформації чи то втрати реального, Б. Кімура звертався до цього питання через досвід безпосередньої пам'яті чи то нетривалої пам'яті яка реалізується через операцію редукції як методологічної процедури через яку і відбувається момент реального призупинення переживань в свідомості через акт рефлексивного.

В цьому контексті відома проблема дереалізації, в першу чергу, мова йде про «нечітке» сприйняття дійсності, віддаленості Світу чи то його несправжності. Однак свого більшого загострення людське сприйняття набуває у формі сумніву щодо дійсності, сумнів в реальності існування Іншого чи то речі як такої, і в даному випадку дереалізація сприймається як психічне захворювання. Говорячи саме про класичне знання ми ніби й не маємо права говорити про досвід тетичного. Однак необхідно прослідкувати цей момент дереалізації в досвіді саме як редукції реального досвіду, а відтак і як момент тетичного в цілому.

Зазначимо, що занадто важко простежується проблема тетичного на межі реального, чи то як втрати реально даного, адже це в свою чергу занадто важко визначатиме цю межу Норми та Хвороби в досвіді. Феноменологічне знання попри все використовує такі поняття як *déjà-vu*, чи то раніше баченого, *jamais-vu*, як ніколи не баченого, *déjà-entendu*, як раніше чутого в сприйнятому. Це, безперечно, зрозуміло, адже феноменологічна психіатрія розглядаючи тему тетичного виходитиме за межі традиційно знаної психіатрії – в структурі свідомості втрата реальності це не обов'язково ідентифікується прямо з психічним захворюванням як таким. Власне, переживання в цій ситуації дане як постійна змінюваність цих меж реальності, а відтак і критеріїв захворювання.

Нам в першу чергу важливо означити, що тетичність є необхідною складовою сприйняття. В будь-якому сприйнятті присутній момент впевненості в існуванні сприйнятого. Звертаючись до цієї феноменологічної проблеми, маємо право означити світ, а за одне і себе як складову цього світу. Кожна людина як суб'єктивність належить світу як цілому і саме в силу цього вона залежна від цього світу. Саме це відношення з необхідністю утримує момент впевненості, адже наша присутність «в» світі дана як постійна згода, чи ж то визнання, що світ існує для нас саме в момент цього сприйняття.

Чи можемо ми в подальшому стверджувати, що дослідники які працювали у полі феноменологічної психіатрії, зокрема, Л. Бінсвангер, Е. Мінковський, Е. Штраус, в повній мірі використали теоретичний досвід вже після гусерлівської феноменології, і чи не аж занадто були вони прив'язані до традиційного гусерлівського знання? Відомо, що виникають певні асоціації між існуючими в психопатології захворюваннями (як психастенія, зокрема) і таким поняттям як втрата природної установки на сутність, поняття, про яке свого часу зазначив Едмунд Гусерль. Власне теоретик визначає природну установку для свідомості як певну даність очевидності досвіду. Але при тому згадаймо, що саме втрата цієї очевидності розглядається в психіатричній науці постаючи як симптом захворювання. Питання постає швидше в тому, як це прослідковується через аналіз психастенії, а саме того, як ця «змінюваність» сприйняття

досліджуватиметься в психіатрії, як моменту втрати того очевидного почуття впевненості в сприйнятому.

В цьому контексті саме проблема тетичного привертає нашу увагу і не може нами ігноруватися у дослідженнях французького філософа, психолога, психіатра П'єра Жане. Дослідник аналізуючи особливості синдрому психастенії, вказував на особливості сприйняття «почуття реальності» в досвіді. Власне психастенія в його розумінні і визначається як постійна трансформація реального чи то навіть його повна втрата. П'єр Жане говорячи про психастенію оцінює її як захворювання для людини, в сприйнятті котрої навколишній світ, Іншість, річ чи то тілесність досвіду дані як повністю нереальні в цьому досвіді. П'єр Жане взагалі приходить в психіатрію через цікаві пропозиції для гуманітарних міждисциплінарних досліджень. Саме таким був проект П. Жане та Ф. Раймона втіленого в 1903 році під назвою – «Нав'язливі ідеї та психастенія» (*Les obsessions et la psychasthénie*)[1], в котрому розглядаються теми «відчуття реальності» в досвіді як *sens de realite*, мова йде не про онтологічну реальність того, що поруч, а про сенс цієї реальності як таку. Зазначимо, що в подальшому, далеко не випадково, коли Роман Ингарден, займаючись проблемою тетичного як темою методологічного знання вийде на рівень практичної психіатрії в контексті сприйняття саме як феноменологічної проблеми. Не випадково Роман Ингарден вважав, що всі основні механізми такі як інтенційність, редукція, можна було б сприймати як правомірні, якщо вони хоча б на найменшому структурному рівні тотожні свідомості чистого «Я».

Отже, чи маємо ми право проводити певні паралелі між цим актом тетичного та втратою реальності саме як дії аномальної свідомості? Ми тому і звернулись Романа Ингардена, коли він у «Введение в феноменологию Гуссерля», досліджує тлумачення ейдетичної та трансцендентальної редукції, означаючи що все стало ніби фантазмагорією, не самостійною реальністю, а просто певною фантазією, звичайно, я сам у своєму житті ніколи такого не відчував, я ніколи не був підлеглий цій психастенії і не знаю, як це виглядає *in concreto*... [2] Безперечно, що Роман Ингарден чітко відчував головну проблему – феноменологічний досвід не може прийняти цю межу легкого і важкого в здоров'ї та захворюванні², говорячи про цю постійну рухливість пережитого, навіть якщо мова йтиме про онтологічну змінюваність сприйнятого. До того ж, визначаючи особливості тетичного в структурі досвіду, ми повинні пам'ятати, що тетичний акт не існує лише як «буттєва» впевненість щодо існуючого світу, як своєрідний момент впевненості, що супроводжує цей акт тетичного, адже тетичність, в першу чергу, і постає як впевненість в існуванні пережитого.

Саме в такий спосіб момент захворювання і може себе виявити як подібне відхилення від сприйняття норми, чи ж то виявленості цієї реальності як норми. Не випадково, що саме Роман Ингарден, намагаючись визначити тему тетичного як психічного захворювання, наводитиме приклад з переживаннями свого співвітчизника Адама Міцкевича – батьківщина як здоров'я: дізнатись повною мірою, чим воно (здоров'я) є, ми можемо лишень втрачаючи його. Теж саме відбувається і з відчуттям реальності, ми визначаємо для себе чим реальність є, лише втрачаючи її, тоді коли «вона постає нестійкою для нашого "Я"». І це важливо не лише в контексті біологічного захворювання, адже це ще й проблема для здоров'я культурного досвіду і ми повинні це усвідомлювати.

Будь-що, аналіз редукції в психіатрії вимагатиме звернутись ще до однієї теми – це емоції та почуття в структурі свідомості. Ця тема може бути розглянута як «супроводжуюче переживання» в досвіді як такому. Про що йтиме в даному випадку мова? Про аналіз емоційного та почуттєвого переживання в співвідношенні з рефлексивними актами в свідомості як такими. Однак, зазначмо, що «супроводжуюче переживання» для феноменологічного досвіду в першу чергу виявляє себе як миттєвість (чи то «одночасовість» з іншим переживанням в досвіді) в живому переживанні. Ця проблема найбільш цікава як проблема впливу рефлексії на емоційні переживання в досвіді і врешті впливу емоційних переживань на рефлексивне і зміну рефлексивного та тих функцій,

2 Тут варто зауважити про наукову діяльність відомого вченого Артура Татосяна, особливо його вклад у відношення феноменології та медицини в спробі визначити знакову структуру через дослідження в психопатології. Тут варто зазначити що його дослідження базуються на феноменологічному підході до психозу. Врешті, показові теми його метафізичної зацікавленості: Тлумачення людського у Рікера і проблема психозів; Феноменологічні дослідження у ситуації параноїдальної шизофренії; Феноменологія психозів; Феноменологія: епістемологія для психіатрії; Феноменологія та меланхолічна суб'єктивність. Саме через аналіз епістемологічної проблематики у феноменології Гусерля А. Татосян зробив спробу побудувати феноменологічну концепцію неврозів та психозів. Водночас, феноменологія та практична медицина лише розкривають для нього сферу нових досліджень у феноменологічній психіатрії через літературну творчість Франца Кафки, Августа Стрінберга, Роберта Музіля та Генріха Ібсена.

котрі воно виконує в досвіді.

Для феноменологічної філософії Гусерля постійно виникала проблема – чи можуть в цілісному акті переживання «співіснувати» як самостійні, окремі акти емоційного, рефлексивного, зокрема. І якщо так, то яким чином рефлексивне повинне виконувати свою безпосередню функцію – лише призупиняючи потік свідомості? Виділяючи в такий спосіб окремі смисли з цього потоку свідомості, Гусерль притримувався позицій, що рефлексія може бути спрямована лише на акти минулого в свідомості, теперішність не підвладна рефлексії. Або ж визначимо інакше, що лише на минуле та Інше можливе рефлексивне спрямування в одночасовості переживань.

Як в такому структуруванні можлива психіатрія для феноменологічного знання? Принаймні феноменологічна концепція свідомості, і для соціального досвіду, зокрема, стверджує, що в момент переживання сприймаюче та рефлектуюче відчують в сприйнятті чи ж то як певну протиставленість в досвіді чи певну розколотість досвіду як таку. Роман Інгарден, зокрема, свідомо наближуючись до певних протиріч в концепції Гусерля, вказує, що ця проблема існує саме щодо статусу людського досвіду, мова йде і як про відхилення від нормальності від психічного захворювання, і як про нормальність повсякденного мислення людської свідомості.

Саме тому це і дозволило б стверджувати, що тематика редуکتивного, рефлексивного, емоційного в досвіді дозволяє простежити психічні захворювання в реальній свідомості саме в співвідношенні до рефлексивного та «супроводжуючих переживань» в досвіді переживань, котрі можна було б визначати і розглядати лишень як почуттєві, емоційні переживання досвіду як такі.

Ми вище вказували, що рефлексивне цікавить нас саме як соціокультурна норма, якщо варто було б використовувати як таке поняття «норми».... Саме втрата «заданої норми» щодо рефлексивного в реальній людській свідомості – ця тема досліджується в психіатрії як тема багатьох психіатричних захворювань і власне самої ролі почуттєвого в досвіді. З цієї точки зору показові такі групи визначених хвороб в психіатрії як маячня та галюцинація. Рефлексія виходить за межі тієї ролі, що визначаються нею для неї ж самої в досвіді. Людиною, котрою структурується світ для власного існування, втрачається визначена нею ж самою «нормальність» цього співвідношення почуття та спрямованої на неї рефлексії, зберігається абстрактність створених у досвіді структур і в даній ситуації це дозволяє говорити про маячню. Показово, що маячня, оволодіваючи саме абстрактними формами виявлення, але при найменшому виявленні чуттєвості та образності досвіду, це в першу чергу сама втрата логічної послідовності, саме прийнятої в даному соціумі логічної послідовності в мисленні. Маячня – цікава для нас як переважання «особистого досвіду» в рішеннях, це втрата самих логічних засад в досвіді.

Подібна однозначність визначення захворювання переважала в методологічному позитивізмі – логіка хворого наперед в цьому трактуванні визначалась як «крива логіка» досвіду. І знову ж таки, перш ніж вказувати на позитив чи негатив означених вище норм, чи не варто було б задатись питанням, ким присвоюється саме право встановлювати цю нормальність норми? Однак зазначмо, що подібне відношення це свого роду шизофринічне означення яке відоме під висловом про «Бога, чи то про комплекс Господа Бога», адже це вже і є певним чином своєрідним виходом за межі розуму, що ніби представлений як норма в культурному досвіді. В такий спосіб на перетині теорії пізнання та психіатрії розкривається через проблему «шизофренії Бога» ця тема пост класичних норм раціонального чи то, скажімо, визначення меж цієї раціональності і їх постійності для культурного досвіду.

Але почуття та спрямована на них рефлексія може проникати в досвід в більш чуттєвих формах, емоції мають більш визначений вплив на рефлексивне, саме тут і допустимо говорити про галюцинації. Галюцинація зможе визначатись як сприйняття, що виникатиме без реальності самого об'єкту, однак для особи, що переживатиме подібні почуття, зазвичай важлива насамперед об'єктивність пережитого, тобто незаперечність пережитого, переконаність в об'єктивності цього пережитого.

Ми не випадково звертаємося до цих типів захворювання, адже саме через них виявлятимуть себе емоційні переживання і саме в цей момент ми можемо говорити про функцію рефлексії, що здатна тримати пережите на відстані від вторинного переживання. Саме несподіваність цього вторинного переживання дозволить говорити про різного типу психічні захворювання.

В феноменологічній традиції достатньо характерним є аналіз почуття страху саме в контексті редукції, про що ми вже попередньо згадували. Чи не тому рефлексивність та проблема супроводжуючого в переживанні відчуття страху завжди були показовими проблемами в феноменологічній психіатрії.

І знову ж в цьому контексті ми можемо задатись питанням – негативності чи то позитивності почуття, емоції в досвіді, що розмиває означеність рефлексії, прийнятої в свідомості... що ми отримаємо в цьому переживанні – хаос і розлад пережитого, чи ж упорядкування меж нового

для нас досвіду?

Але ця проблема раціонального та рефлексивного в досвіді психічно хворого може вирішуватись не лише в межах психології як певне співвідношення з логікою, як це визначалось насамперед Едмундом Гуссерлем в «Логічних дослідженнях», але й як тема експериментального знання.

Методологічна традиція XIX століття намагалась представити хворобу через визначеність відхилення від нормального соціального досвіду, від нормальної прийнятої раціональності досвіду. Але чи маємо право взяти на себе таку відповідальність, визначити захворювання як певну «зміну самої структури почуттєвого досвіду», чи як особливість раціональності? Чи це ще й проблема раціонального і емоційного простору в культурному досвіді? В який спосіб ми можемо визначити межі цієї «нормальності»? Зазначимо, що на вказану тему 1954 році у Парижі була представлена дисертація А. Ракло. Аналізуючи проблему «норми» шизофренічного досвіду, він постає перед питанням того, чи взагалі існує трансцендентальна визначеність щодо розумових здатностей. Чи необхідно все ж таки говорити про теоретичну норму в захворюванні? Анрі Ей постаючи перед цим питанням «нормальності норми» в захворюванні, досліджуючи різні типи культур, звертається до логіки барокової культури. Дослідник означає, що «чужеродності» чи то «хімерності» сприйняття саме в своїх основоположних ознаках шизофренії співпадають з манірністю і певними особливостями мислення для барокової культури. Анрі Ей вказує, що театральна поведінка губиться в безвихідності лабіринту почуттів, котрі виявляють себе як сама особливість стилю барокового існування.[2] Ця проблема норми і в досвіді сучасного світу дозволяє зблизитись феноменологічному знанню з проблемами філософії життя, семіології, класичної медицини.

Водночас такі особливості шизофренічного досвіду як «відірваність», а не лише відмежованість від досвіду та негативістське заглиблення в своє «Я» близькі буддійським практикам в культурному досвіді. Я не випадково звернувся щодо цих паралелей відносно буддистських практик. В психіатрії була визначена шизофренія, соціальна мета котрої дана як позитивність. Це так звана шизофренічна есхатологія – це в першу чергу розлад власного «Я» і в цій ситуації хворий виявлятиме для себе смисл власного життя як такого. Саме визначені в психології та психіатрії норми раціонального дозволятимуть говорити і про певні паралелі між особливостями хворого на шизофренію в сучасному світі і поведінкою людини іншої культури, поєднує спільна логіка поведінки, проте й визначеність різних соціальних оцінок щодо цієї прийнятої поведінки. Далеко не випадкові були спостереження, коли відомий дослідник А. Кемпінський визначаючи шизофренію говорив про втрату межі, що відділяє своє «Я» і оточуючий світ, для нього важливо, що шизофренія це в першу чергу розбудованість Світу і Людини, присутність іншої логіки щодо спроби означити інші основи взаємозв'язку Людини та Світу.

Ми вказували, що ця проблема в першу чергу поєднує філософсько-антропологічне знання та психіатрію в своїх дослідженнях. Однак агресивність, сумнів, відраза, переживання чи то відчуття добра, не повинно для нас встановлювати межі позитивної та негативної антропології, якщо дослідження взагалі дозволятиме попри все використовувати ці поняття в означеності їх меж.

Ми попередньо зазначали, що в інтерпретаціях Е. Гуссерля рефлексія може бути спрямована лише на акти минулого в свідомості. Дозволимо собі врешті означити, яку роль в цьому контексті відіграє проблема часу та пам'яті в дослідженнях з психіатрії та філософсько-антропологічного знання. Свого часу німецький філософ і педагог Август Мессер звернувся до таких феноменологічних понять як безпосередня пам'ять та пам'ять опосередкована. Мова йтиме про опосередковану пам'ять як спогад про більш ранні смислові здійснення в досвіді.

Безпосередня пам'ять аналізується як певне збереження на короткий період смислів, що відбуваються, ця пам'ять дана як певна одночасовість в переживаннях. Тому в просторі безпосередньої пам'яті ми можемо розглянути рефлексію як функцію свідомості. Звернемося до феноменологічного поняття «іманентного переживання», але саме через аналіз цих процесів короткої пам'яті ми найбільш зближуємося в таких процесах як рефлексія, редукція емоційні переживання. Саме через проблеми короткої пам'яті, чи то ролі рефлексивного в безпосередньому сприйнятті, намагатимуться прослідкувати виникнення психічного захворювання в феноменологічній психіатрії, зокрема, мова йтиме про момент реального призупинення переживання через акт рефлексивного, через акт редукції як феноменологічної операції. В цьому контексті варто згадати дослідження на межі філософії та психіатрії японського дослідника Бін Кімури «L'entre. Une approche phénoménologique de la schizophréni» яке виходить у світ 1988 р. [4]

Чи маємо ми однак право говорити про своєрідний «обрив», «розлад» потоку свідомості? Напевно, що ні ... Ці ситуації розглядаються як в психіатрії так і філософсько-антропологічному

знанні, і не випадково, коли говориться, що швидше через акт рефлексивного здійснюється своєрідний зсув в «короткій пам'яті». Апперцепція виходить за межі нормальних для свідомості норм сприйняття, і ми практично не можемо встановити зв'язок і поєднаність смислів в тому, що відбувається. Будь що, однак актуалізовані в психіатричному досвіді питання змушують все частіше повертають до феноменологічної тематики, інколи навіть не усвідомлюючи цього.

В першу чергу це розглядалось як певний феномен порушень усвідомлення часу. Час може для людського «Я» рухатись призупинено, або ж в прискореному перенесенні від одних переживань до інших. Теперішність переживання миттєво перетворюється в дійсність минулого чи то майбутнього. І не випадково, коли в цій ситуації аналізується феномен акінезії, коли далеке минуле, історичне минуле, чи то минуле індивідуального досвіду, сприймається як теперішнє.

Психіатрична наука змушена була зблизитись з багатьма феноменами сприйняття часу в структурі досвіду. Про те ми маємо право лише зробити висновок, що феноменологічна психіатрія розглядатиме рефлексію в контексті іншого смислотворення, чи вимагатиме це від нас означати цей досвід як негативність чи то позитивність прийнятого? Швидше і захворювання і незначні відхилення в цій ситуації нами можуть бути розглянуті доречніше як вибудовування інших логік чи то інших цілісних систем досвіду.

Безперечно, що досвід, який ми визначаємо, як певне психічне захворювання, втрачає логічну цілісність з нормальним переживанням. Однак психічна хвороба має свою внутрішню цілісність та постає перед нами як хвороба зі своєю логікою та раціональністю. Саме в цьому контексті рефлексивне саморепрезентується як проблема феноменологічної психіатрії. Визначимо це як проблему внутрішньої логіки та цілісності сприйняття в досвіді.

Підсумовуючи ми можемо вказати, що в межах зазначеної теми особливо важливо акцентувати увагу на тих емоційних установах досвіду, що несуть негативний аспект, але водночас мають інколи більш позитивні шанси для концентрації людської свідомості як моменту певного самозахисту, чи то необхідного для людини відмежування від світу. Невипадково тема втрати тетичного – симптом чи спосіб здійснення редукції? Тема тетичного в досвіді, почуття тетичного як момент впевненості в процесі сприйняття реального. Сучасний світ досить важко визначає для себе цю межу Норми та Хвороби, норми та відхилення в досвіді. Реальність переживання саме тому постає як очевидність, але аж ніяк не однозначність в смисловому просторі сприйнятого.

Тож антропологічне знання дозволяє прослідкувати цей момент дерезалізації в досвіді саме як редукції реального досвіду, відтак і як момент тетичного. Феноменологічні інтерпретації рефлексії в цьому контексті розглядається також як проблема сприйняття часу та пам'яті. Це, зокрема, розгляд безпосередньої пам'яті чи короткої пам'яті як певного збереження на короткий період смислів в потоці свідомості. Для філософського знання цікаво як саме через досвід безпосередньої пам'яті досліджується через теми рефлексивного, редукції, емоційного переживання. Поняття опосередкованої пам'яті дозволить розглядати спогад як відтворення більш ранніх смислових здійснень у досвіді, проблеми історичної пам'яті.

Розглянуті проблеми принаймні дозволитимуть замислитись стосовно іншої логіки, інших основ взаємозв'язку Людини та Світу. Важливо лише усвідомлювати, якою мірою безпосередній досвід психіатрії, психології розкривається в цій ситуації через проблематику філософсько-антропологічного знання.

Бібліографічні посилання:

1. **Janet P.** Les Obsessions et la psychasthénie. Paris. Alcan. – 1903 2 vols
2. **Ингарден Р.** Введение в феноменологию Гуссерля. М.: 1999..
3. Эй Анри. Шизофрения. Очерки клиники и психопатологии. [Пер. Евгении Еременко]. – Киев. 1998.
4. **Kimura Bin.** L'entre. Une approche phénoménologique de la schizophrenie. – Grenoble. 2000

УДК 141.6:120

І. В. Сумченко

ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ: ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Проаналізовано основні існуючі підходи і концепції розуміння справедливості. Обґрунтовано висновок щодо їхньої недостатності внаслідок урахування у цих теоріях лише раціонального компоненту ідеї справедливості. На основі історико-філософського аналізу запропонована